

**Dominique VIART, *Le roman français au XXe siècle*, éd. Hachette, 1999
(coll. Les Fondamentaux)**

Met een thema als "de XXe-eeuwse roman in Frankrijk" is het moeilijk scoren. Een dergelijk overzicht is immers de laatste decennia al door ontelbaar veel auteurs geschreven, en heel spectaculaire nieuwe inzichten mogen van een didactische reeks als deze "Les Fondamentaux" (handboekjes voor een Frans 1e-cyclus publiek) natuurlijk niet worden verwacht. Ondanks deze dubbele beperking, die van elke opdracht van dit type een echte "patate chaude" maken, is de manier waarop de tekstproducent van dienst, Dominique Viart, hoogleraar hedendaagse Franse letterkunde in Lille-III en auteur van een aantal belangrijke studies (o.m. over Claude Simon), zich uit de slag heeft getrokken meer dan voorbeeldig. Dit boek kan dan ook best worden aangeraden aan alle geïnteresseerden die snelle en duidelijke informatie nodig hebben over stromingen en auteurs (vooral voor leraars in de hogere jaren van het middelbaar onderwijs lijkt het werk meer dan nuttig).

Het grote voordeel van *Le roman français au XXe siècle* is natuurlijk de heel heldere, compacte en vooral coherente manier waarop een toch wel oeverloos en glibberig corpus aan de lezer wordt gepresenteerd. Viart ontdoet zich terecht van een aantal gangbare externe periodiseringsprincipes, om de interne logica van de roman in vier grote stappen uit de doeken te doen, wat het volgende resultaat oplevert: 1. *L'aube d'un nouveau siècle (de la Belle Epoque aux Années folles)*, 2. *Ethiques du roman (des années 1930 à la guerre froide)*, 3. *Esthétiques du roman (les Trente Glorieuses)*, 4. *Une autre fin de siècle (le vacillement des idéologies)*. Binnen elk blok worden dan min of meer chronologisch een aantal groepen auteurs besproken die elk van de aangeduide zwaartepunten op hun manier belichten.

Zoals gezegd is dit overzicht eerder "volledig" (voor zover een dergelijke onderneming dat kan zijn) dan "vernieuwend". Viart heeft dan ook niet de pretentie de geschiedenis te herschrijven, zelfs niet om een heel specifieke visie op de roman als genre naar voor te schuiven. Toch zitten er links en rechts accentsverschuivingen die niet onopgemerkt voorbij gaan. Ik denk hierbij aan het grote belang dat Viart hecht aan auteurs die in hun werk de sociale dimensie beklemtonen, toch wel een breuk met de eerder formalistische uitgangspunten van de meeste bestaande literatuurgeschiedenissen. De eerder encyclopedische schrijftuur van het boek, dat een mozaïek van kleine auteursvoorstellingen is, leidt van tijd tot tijd tot bizarre uitvergrotingen van deze voorkeur (er is meer over Guilloux te lezen dan over Proust, bijvoorbeeld), maar over het algemeen is Viart er wonderwel in geslaagd zijn eigen voor- en afkeur niet te veel te laten meespelen in de keuze en de in de voorstelling van de diverse auteurs. In sommige gevallen is het evenwicht tussen grotere en kleinere auteurs zelfs heel verfrissend, bijvoorbeeld wanneer er op die manier ruimte vrijkomt voor iemand als Reverdy, die omzeggens nooit in een overzicht van de roman voortkomt.

Zoals alle andere mij bekende werken van dit type, ontsnapt Viart ook niet aan twee heel specifieke problemen. Het eerste heeft te maken met het gebrek aan "recul", dat er voor zorgt dat naarmate de auteur dichterbij het heden komt, er veel minder "geschift" is, zodat de tekst te veel naar het opsommende en te weinig naar het analytische neigt. Ondanks dit probleem is Viart er toch in geslaagd om voor de recente productie een aantal heel interessante tendenzen bloot te leggen, die hij heel intelligent verknoopt (ik denk hierbij vooral aan zijn stukken over de invloed van Roussel en de Oulipo op de zogenaamde "roman de la contrainte" van een Lahougue of een Lartigue, en zijn mooie synthese van de "minimalistische" roman à la Toussaint). Het tweede probleem is fundamenteeler en heeft te maken met de intrinsieke openheid van de roman zelf, waarvan weliswaar wordt gesteld dat het een genre zonder regels is, maar dat anderzijds toch niet echt wordt opengegooid naar prozateksten die het woordje "roman" niet meer als ondertitel dragen. Dit zorgt voor een aantal spijtige lacunes, waarvan ik er lukraak enkele opsom: we vinden hier wel de romancier Olivier Rolin, maar niet zijn broer, de literair veel interessantere Jean Rolin (die vooral het reportage-genre heeft vernieuwd); we vinden wel de naam Valéry Larbaud, maar niet echt zijn werk (voor mij een van de mooiste van deze eeuw, maar ik ben nooit objectief als het om literatuur gaat); en we vinden van Renaud Camus enkel die zaken die expliciet "romanesk" zijn, terwijl anders benoemde teksten, die daarom niet minder romanesk zijn, jammerlijk uit de boot vallen.

Maar dit zijn onvermijdelijke schoonheidsfoutjes, die de waarde van Viats synthese absoluut niet in twijfel willen trekken.

Jan Baetens